

Er spoelt een dichter aan op het IK-eiland

[-in directe aansluiting op laatste woord intro Dix ..hoorden.']

Woorden. Woorden als *koe* en woorden als *ik* en *fiets*. Als *plus* en *min*. *Olieboren* en *straatmaken*. Woorden als een verre uittrap. Woorden die het raam openzetten om andere woorden binnen te laten. Woorden die passen tussen twee bomen aan het jaagpad. Woorden die veranderen als hun plek verdwijnt. Woorden als die van Dix.

Dames & heren, mijn naam is Bas Kwakman en ik ben directeur van Poetry International in Rotterdam. Ik ben door Dix, iemand die ik niets kan weigeren, uitgenodigd om hier iets over poëzie te zeggen, en dan het liefst een verhaal waarin ik van de internationale poëzie via de nationale poëzie tot het werk van Dix kom. Een soort inzoomen a la Google Earth.

Maar deze plek dwingt me ook om het ergens anders over te hebben. Een eiland van beeldende kunst, waar per abuis een dichter lijkt aangespoeld. Poëzie en beeldende kunst, taal en beeld, zolang ze beiden maar de essentie omarmen dat er gecommuniceerd moet worden is het een probleemloos huwelijk, zo denkt u wellicht.

Niets is minder waar.

Twee voorbeelden. De Belgische kunstenaar Marcel Broodthaers wilde aanvankelijk dichter worden. Hij publiceerde drie dichtbundels, die zelfs niet door zijn eigen vrienden werden gelezen. Over het restant van 50 exemplaren van zijn laatste bundel, 'la Pense Bete' stortte hij een bak gips en stelde het werk tentoon, en het werk werd een succes. Niemand bleek geïnteresseerd in de inhoud, niemand vroeg zich wat er in die bundels stond en niemand leek het erg te vinden dat ze niet meer te lezen waren. Men was wel nu echter bereid er toe om er voor te betalen. En flink ook.

Tweede voorbeeld: De dichter Hans Favery wordt opgebeld door een bevriend kunstenaar. De kunstenaar heeft naar aanleiding van een van de gedichten van Favery een schilderij gemaakt, waaraan hij maanden heeft gewerkt. Favery is de eerste die het werk mag zien. Hans fietst naar het atelier van zijn vriend om te horen hoe deze zijn gedicht heeft gelezen en hoe hij het

vervolgens heeft verbeeld.

Mooi, zegt Hans, maar daar gaat mijn gedicht niet over. Waarop de kunstenaar zegt: *‘Wil je verdomme wel eens met je poten van mijn gedicht afblijven’*.

Faverey knikt en besluit ter plekke besluit nooit meer iemand te vertellen waar zijn werk over gaat.

Ik ben ooit zelf vanuit de beeldende kunst de poëzie ingerold. In de laatste Nieuwe-Wildejaren van mijn academietijd slopen traag de woorden mijn beelden in en menig docent moest daar aanvankelijk aan wennen.

Ik voelde me geroepen om ook na mijn academietijd beeldende kunst en poëzie bijeen te brengen. In een tijdschrift, een uitgeverij of een poëziefestival, niet als elkaars onderschrift of illustratie, maar op een manier waardoor niemand meer de neiging heeft om het werk poëzie of beeldende kunst te noemen. Net zoals ik zelf soms soms beelden terug zie en me niet meer kan herinneren of ik ze nou eerder in een gedicht of als kunstwerk heb gezien.

Dat is echter niet iedereen gegeven. Toen we tijdens een Poetry International Festival de werken van Joseph Kosuth en Lawrence Wiener in de hal van de Rotterdamse Schouwburg tentoonstelden, hoorde ik het langspaderende poëziepubliek zeggen: *de aankleding is best leuk dit jaar*.

Dat publiek van Poetry International komt af op de beste internationale poëzie die we voor hun konden vinden. Elk jaar reizen de meest uiteenlopende gedichten vanuit de hele wereld naar de havenstad Rotterdam. Maar waar die woorden ook vandaan komen, hun eigenlijke thuishaven is de taal. Die taal is overal. In de wereld van de wetenschap, de kunst, de psychoanalytica, maar ook in die van de olieboorders, stratenmakers en in de speelgoedwinkel die lego verkoopt. Woorden van de ‘allerindividueelste uiting van de allerindividueelste emotie’, ergens achter in een boekhandel, tot de woorden van de meest eendimensionale politieke slogans op de voorpagina van de krant. Ronkende propagandistisch manifesten uit de handen van woedende menigten gerukt, woorden die een aanslag opeisen tot de ondoordringbare taalconstructies voor een handjevol ingewijden. Maar niet alle taal is poëzie en aarbij komt nog eens dat de taal constant verandert. Omdat wij dat doen. Omdat dichters dat doen, dat handjevol vreemde snuiters, zieners, dwarsdenkers, spelers en vrijdenkers dat van die taal poëzie maakt. Die constant alles wat hen omringt van belang vinden, omdat alles poëzie kan worden. Die er om die reden verstandig aan doen om geen auto te besturen of op welke ander wijze dan ook aan het verkeer deel te nemen.

F. van Dixhoorn, en ook u mag hem Dix noemen, is zo'n vreemdeling, en hij is aangespoeld op dit eiland. Maar wellicht troost ik u met de gedachte dat Dix op het eiland van de Nederlandstalige poëzie een aangespoelde kunstenaar lijkt. En dat zeg ik niet omdat hij 'schildert met woorden', dat is me iets te plat. Het is vanwege zijn consessie-loze, meedogenloze dwarse, conceptuele logica, die geen enkele kunstenaar zou misstaan. Dix beheerst het minimale vermogen tot verbeelding. Een abstractie met zo min mogelijk houvast.

Een gedicht is een vel met woorden. Hoeveel zwart heb je nodig om het wit op zo'n vel nog witter te maken? Hoeveel woorden passen tussen twee bomen als je op het jaagpad fietst. Hoeveel melancholie zit er in ontoereikendheid? Bij hoeveel letters verliest de taal en wint het wit. Hoe dwing je een woord op zijn knieën? Welke woorden leiden tot pleinvrees? Hoeveel complexiteit bereik je met slechts een of twee woorden? Hoe ver kan je een woord uittrappen?

De dichter Dix voert zijn lezers naar de taal voor dat het gedicht begint. Hij laat zijn lezers in de kieren van zijn woorden en zinnen op zoek gaan naar hun eigen woorden en zinnen. Dix is de eenzame nar die om de mededeling danst, de kunstenaar die de ontoereikendheid van de taal omarmt, omdat hij als geen ander weet dat waar de taal ontoereikend is, de poëzie komt binnenwandelen. Zoals hier en nu, op dit eiland Ik in Vlissingen, de woorden van Dix komen binnenlopen om als harde feiten voor u aan de muur te gaan hangen.

De componist Iannis Xenakis zei eens: *'Er is geen bestaansrecht voor de kunst, dan voorbij het maatschappelijk gekrakeel het leven in zijn naakte grondvormen en betekenisloosheid weer zichtbaar, hoorbaar en voelbaar te maken.'*

Zichtbaar, hoorbaar en voelbaar maken, dat doen de woorden van Dix en dat maakt hem tot een uniek kunstenaar. Het is daarom meer dan terecht dat hij hier op het eiland is aangespoeld.

